

Opinnäytetyö (AMK)

Liiketalouden koulutusohjelma

Yrittäjyys

2017

Oona Ahola

OPINTOLAINAN MERKITYS OSANA OPISKELIJAN TOIMEENTULOJA

Oona Ahola

OPINTOLAINAN MERKITYS OSANA OPISKELIJAN TOIMEENTULOJA

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena oli selvittää, millä perusteella opiskelijat tekevät valintoja eri tulonlähteiden välillä. Painopisteenä tutkimuksessa olivat erityisesti opintolainan ja ansiotulojen merkitys osana opiskelijan toimeentuloa. Tutkimusaihe on ajankohtainen, sillä 1.8.2017 voimaan astuu uusi opintotukilaki, jonka mukaisesti opintorahan määrä laskee ja opintolainan valtioneuvoston määrä nousee.

Opinnäytetyön teoriaosassa esiteltiin lyhyesti Suomen koulutusjärjestelmä sekä korkeakouluopiskelijoiden yleisimmin käytettävissä olevat tulot. Yleisimpiin tuloihin kuuluivat opintotuki ja ansiotulot.

Opinnäytetyön empiirisessä osassa toteutettiin teemahaastattelu Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Haastattelulla pyrittiin selvittämään, mistä tulonlähteistä opiskelijat olivat keränneet opintojen aikaisen toimeentulonsa ja olivatko he kokeneet toimeentulonsa riittäväksi. Tutkimustulosten tukena käytettiin myös Opetuksen ja koulutuksen tutkimussäätiön teettämiä tutkimuksia, joiden avulla opiskelijoiden toimeentulosta saatiin kattavampi kuva koulutusalaan riippumatta.

Tutkimustuloksena saatiin, että opiskelijat ovat halukkaita turvaamaan itsenäisesti oman toimeentulonsa. Ansiotyössä käyminen oli haastatteluille mielekäs vaihtoehto päivittäisten menojen kattamiseksi. Mahdollisuutta opintolainan nostamiseen arvostettiin, mutta sillä ei haluttu kattaa päivittäisiä kuluja. Lainaa käytettiin pääsääntöisesti yllättävien tai isojen menojen rahoittamisessa. Tutkimustuloksia voidaan hyödyntää esimerkiksi pankin markkinoinnissa.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista kartoittaa yliopisto- ja ammattikorkeakouluopiskelijoiden eroja toimeentulolähteiden välillä. Myös koulutusalojen välisiä eroavaisuuksia voisi selvittää, sillä eri alojen palkkataso vaikuttaa siihen, miten opiskelijat suhtautuvat opintolainaan osana toimeentuloaan. Myös opintolainan valtioneuvoston nostamisen vaikutusta opiskelijoiden toimeentulon kannalta voisi tutkia.

ASIASANAT:

opiskelijoiden toimeentulo, opintotuki, opintolaina, ansiotulot

Oona Ahola

STUDENT LOAN AS PART OF STUDENTS' LIVELIHOOD

The purpose of this research was to examine on which basis students make choices between different sources of income. The focus was particularly on the importance of student loan and earned income as part of a student's income. The research topic is current as a new act on study grant will enter into force on 8 January 2017. According to the act, the amount of study grant will be lower and the amount of student loan higher.

The theoretical part of the thesis briefly presented the Finnish education system as well as university students' disposable income. The most common income consisted of study grant and earned income.

In the empirical part of the thesis, a qualitative research with Turku University of Applied Sciences' students was carried out. The interviews sought to identify the sources of income of which the students had gathered their livelihood during their studies and whether they had experienced their livelihood sufficient. The results of the research were supported by the studies undertaken by the Research Foundation for Education and Training so that it would be possible to understand the students' livelihood better.

The research result was that the students are eager to secure their livelihood independently. An employment was a more meaningful alternative to cover daily expenses compared with a loan. The possibility of raising the student loan was appreciated, but it is not required to cover daily expenses. The loan was used only if necessary. The results can be utilized for example in banks' marketing.

As a further research, it would be interesting to survey the differences between the sources of livelihood of university and university of applied sciences students.

KEYWORDS:

students' livelihood, student loan, earned income

SISÄLTÖ

1 JOHDANTO	5
2 KORKEAKOULUOPINTOJEN RAHOITTAMINEN	6
2.1 Opiskeleminen Suomessa	6
2.2 Opintotuki ja ansiotulot	7
2.3 Opintotukiudistukset	14
3 TEEMAHAASTATTELUIDEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS	17
4 OPISKELIJAT ITSENÄISINÄ TOIMEENTULONSA TURVAAJINA	20
4.1 Opintolaina	21
4.2 Ansiotulot	25
4.3 Kokemus toimeentulosta ja sen vaikutus opintojen sujuvuuteen	28
5 YHTEENVETO	30
LÄHTEET	33

LIITTEET

Liite 1. Haastattelun teemat

1 JOHDANTO

Opiskelijoiden toimeentulo on viime vuosina kytkeytynyt keskusteluun siitä, miten opintoaikoja saataisiin lyhennettyä. Ratkaisuna on nähty aikaisempaa suuremman lainapainotteisempi opintotukijärjestelmä, jotta opintojenaikaista työssäkäyntiä saataisiin vähennettyä. Työssäkäynnin on nähty pitkittävän tutkintoaikoja.

Tämän opinnäytetyön tarkoituksena on selvittää, miten opiskelijat tekevät valintoja eri tulonlähteiden välillä. Opiskelijoiden toimeentulo on kytkeytynyt viime vuosina keskusteluun siitä, miten opintoaikoja saataisiin lyhennettyä. Valmistumista viivyttävänä tekijänä on nähty ansiotyössä käyminen opiskeluiden aikana. Osittain tästä syystä opintotukea uudistetaan elokuusta 2017 alkaen siten, että opintorahan määrä laskee ja opintolainan valtioneuvoston määrää nousee. Vaikka opintolainan suosio on kasvanut, opiskelijat ovat edelleen haluttomia elämään lainarahalla. Tutkimus toteutetaan yhteistyössä Liedon Säästöpankin kanssa.

Teoriaosassa kerrotaan korkeakouluopintojen merkityksestä yleisellä tasolla ja käydään läpi opiskelijan yleisimmin käytettävissä olevat tulonlähteet. Korkeakouluopintojen merkitys on yhteiskunnallisesti ja yksilön kannalta huomattava. Opiskelijoiden kuukausittaiset tulot ovat alle puolet Suomen mediaanipalkasta, joten panostus korkeakouluopintoihin on taloudellisesti raskasta. Lähteinä on käytetty Kansaneläkelaitoksen sivuilta tietoa opintotuesta, johon sisältyy opintoraha, asumislisä sekä opintolainan valtioneuvoston määrää. Opinnäytetyön tutkimuksen tukena on käytetty lisäksi Opetuksen ja koulutuksen tutkimussäätiön julkaisemia opiskelijabarometreja vuosilta 2012, 2013 ja 2014. Näin saatiin kattavampi läpileikkaus opiskelijoiden subjektiivisesta toimeentulonkokemuksesta.

Haastatteluiden tarkoituksena on pyrkiä saamaan vastauksia siihen, millä perusteella opiskelijat olivat tehneet valintoja eri tulonlähteiden välillä. Painopisteenä tutkimuksessa on erityisesti opintolainan ja ansiotulojen merkitys osana toimeentuloa. Painopiste valikoitui toimeksiantajan ja aiheen ajankohtaisuuden vuoksi. Empiirisessä osassa toteutetaan strukturoimattomat teemahaastattelut Turun ammattikorkeakoulun opiskelijoille. Jos opiskelijoiden toimeentuloon liittyvien valintojen taustat ymmärrettäisiin paremmin, heitä olisi helpompi tukea ja kannustaa päätoimiseen opiskeluun.

2 KORKEAKOULUOPINTOJEN RAHOITTAMINEN

2.1 Opiskeleminen Suomessa

Suomen ja muiden Pohjoismaiden koulutusjärjestelmä on globaalisti ainutlaatuinen. Valtion tukema koulutusjärjestelmä liittyy lähtemättömästi hyvinvointivaltion pääperiaatteisiin. Hyvinvointivaltion ja koulutusjärjestelmän tavoitteena on ollut taata kaikille yhtäläinen mahdollisuus hankkia kykyjään vastaava koulutus sosioekonomisesta taustasta, eli lähinnä vanhempien taloudellisesta asemasta, riippumatta. Näin kaikki ovat saaneet tasavertaisen mahdollisuuden hakeutua itse valitsemalleen alalle, vaikka koulutusta ei olisi mahdollista rahoittaa itse. Koulutusjärjestelmä koostuu peruskoulusta, toisen asteen koulutuksesta ja korkeakoulutuksesta. Kaikki kolme koulutusastetta ovat valtionrahoitteisia, eli opiskelijalle maksuttomia. (Jämsén & Nummela 2014, 21)

Ensimmäinen koulutusaste on peruskoulu, joka on yleissivistävä koulutus. Peruskoulun jälkeen on mahdollisuus hakeutua toisen asteen koulutukseen, eli lukioon tai ammattiopilaitokseen. Toisen asteen koulutuksen suorittaneet voivat jatkaa opintojaan kolmannen asteen koulutukseen. Kolmannen asteen koulutus on jaettu yliopisto- ja ammattikorkeakouluopintoihin. Yliopistot ovat akateemisemmin suuntautuneita, eli opiskelu on teoria- ja tutkimuspainotteisempaa verrattuna ammattikorkeakouluihin. Niissä on mahdollista suorittaa alemman ja ylemmän tason korkeakoulututkintoja sekä tieteellisiä jatkotutkintoja. Ammattikorkeakoulut ovat työelämälähtöisempiä ja tarjoavat käytännönläheisempää koulutusta. Käytännönläheisyys on toteutettu ammattikorkeakouluissa esimerkiksi pakollisina työharjoittelujaksoina, jotka on sisällytetty opetussuunnitelmaan. (OPM 2016) Koulutettu väestö hyödyttää koko yhteiskuntaa ammattitaitoisen ja osaavan työvoiman muodossa. (Jämsén & Nummela 2014, 21)

Korkeakoulututkinnon käyminen vaikuttaa yhteiskunnan lisäksi myös henkilökohtaisella tasolla positiivisesti. Tutkimusten mukaan korkeakoulutetut ovat verrokkiryhmiä, eli alemman koulutusasteen käyneitä, onnellisempia. Heidän elinajanodotteensa on pidempi, palkkataso on parempi ja työttömien osuus on pienempi verrattuna peruskoulun ja toisen asteen koulutuksen käyneisiin. (THL 2017) Koska korkeakoulutettu väestö hyödyttää näin selkeästi sekä yhteiskuntaa että yksilöä, on valtiolle hyödyllistä tukea päätömistä opiskelua ilmaisen koulutuksen lisäksi myös taloudellisesti. Opintotukipolitiikan

tehtäviin onkin sisällytetty tutkinnon suorittaminen määräajassa, jonka mahdollistamiseksi valtio takaa riittävän toimeentulon opintojen ajaksi. Riittävä toimeentulo on käytännössä opintotukea, josta on määrätty opintotukilaissa. (Jämsén & Nummela 2014, 21)

2.2 Opintotuki ja ansiotulot

Opintotuesta on säädetty opintotukilaissa. Opintotuki on kolmikantainen, eli se muodostuu kolmesta tulonlähteestä: opintorahasta, asumislisästä sekä opintolainan valtiontakauksesta. Opintotukeen kuuluu myös ateriatuki, jonka mukaisesti opiskelijan omavastuuosuus opiskelijaravintoloissa on 2,60 euroa. Kela maksaa palveluntuottajalle ylijäävän osuuden lounaan arvosta. Ateriatuki on tarkoitettu yhden lounaan syömiseen päivässä. (Makkonen 2012, 32.)

Opintotuki on sosiaalinen ja koulutuspoliittinen tukijärjestelmä, jonka tarkoitus on olla koulutuksen ja sivistyksen tasa-arvon mahdollistaja. Tuen saaminen on universaalietuutta, eli kaikki opiskelupaikkaan hyväksytyt voivat saada tukea. Opintorahapainotteisen opintotukijärjestelmän tarkoitus on ollut taata tasa-arvoiset mahdollisuudet opiskeluun sosioekonomisesta asemasta riippumatta. Luokkaerojen kaventaminen on ollut tärkeää hyvinvointivaltion tasa-arvoperiaatteen ja yksilön elämänlaadun parantamisen kannalta. (Jämsén & Nummela 2014, 28-29.)

Opintotukijärjestelmän muuttaminen lainapainotteisempaan suuntaan on herättänyt huolen siitä, että alemmista sosiaaliluokista tulevat eivät uskalla hakeutua suorittamaan korkeakoulututkintoa velkaantumisen pelossa. Korkeasti koulutettujen vanhempien lapsilla on vahvempi usko omaan kyvykkyyteen työmarkkinoilla, ja he uskaltavat useammin nostaa opintolainaa päätoimisen opiskelun mahdollistamiseksi. (Mikkonen ym. 2013, 29.)

Opintotukeen ovat oikeutettuja Suomen kansalaiset, jotka opiskelevat päätoimisesti julkisessa oppilaitoksessa alempaan tai ylempään korkeakoulututkintoon johtavassa koulutuksessa. Korkea-asteen oppilaitoksia ovat yliopistot, ammattikorkeakoulut, Maanpuolustuskorkeakoulu ja Poliisiammattikorkeakoulu. (Kela 2017.)

Opintotuen myöntäminen edellyttää oppilaitokseen hyväksymisen lisäksi päätoimista opiskelua, opinnoissa riittävää edistymistä ja taloudellisen tuen tarvetta. Opintojen on edettävä vähintään 20 opintopisteellä lukuvuoden aikana, jotta oikeus opintotuen nostamiseen säilyy. Näitä käsitteitä selvennetään seuraavassa kappaleessa. Koska opinto-

tuen määrä ja myöntämisehdot poikkeavat korkeakouluopinnoissa ja toisen asteen opinnoissa, käsitellään seuraavissa kappaleissa vain korkeakouluopintoja koskevaa opintotukijärjestelmää. (Kela 2017.)

Päätoimiseksi opiskeluksi katsotaan opintojen eteneminen vähintään viidellä opintopisteellä tukikuukautta kohden. Myös taloudellisen tuen tarpeen tulee olla ilmeinen, eli ansiotuloja saa kertyä määrätyn verran verotusvuotta kohden. Tätä varten opiskelijoiden tulee valvoa vuosittaisia ansio- ja pääomatuloja vuositulorajojen mukaisesti. Lukuvuosi kestää yhdeksän kuukautta, eli lukuvuodelta tulisi kertyä vähintään 45 opintopistettä, jotta opiskelija on oikeutettu yhdeksän kuukauden ajalta opintotuen nostamiseen. Vastaavasti yhdeksältä kuukaudelta saa kertyä ansiotuloja noin 12 000 euroa. (Kela 2017.)

Opintoraha

Maksetun opintorahan määrään vaikuttavat oppilaitos, ikä, asumismuoto, siviilisääty sekä samassa taloudessa asuvat alaikäiset lapset. Opintoraha ei ole tuloa opintotuen tulovalvonnassa, vaikka se on veronalainen etuus. Opintorahajärjestelmää on muutettu 1.8.2014 opintonsa aloittaneille opiskelijoille, jolloin tuki sidottiin indeksiin. Oheisesta taulukosta voi tarkistaa, paljonko opintorahaa voi enimmillään saada.

Opintorahan määrä (bruttona), jos olet aloittanut korkeakouluopinnot 1.8.2014 tai sen jälkeen.

Opintorahan määrä, e/kk	
Avioliitossa tai elatusvelvollinen	336,76
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	336,76
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	163,80

Opintorahan määrä (bruttona), jos olet aloittanut korkeakouluopinnot ennen 1.8.2014

Opintorahan määrä, e/kk	
Avioliitossa tai elatusvelvollinen	303,19
Itsenäisesti asuva 18 vuotta täyttänyt	303,19
Itsenäisesti asuva 17-vuotias	147,52

Asumislisä

Asumislisään ovat oikeutettuja opiskelijat, jotka asuvat asumisoikeus- tai vuokra-asunnossa. Lapsiperheet, omistusasunnon haltijat ja vanhempien tai lähisukulaisen omistamassa kiinteistössä asuvat voivat hakea yleistä asumistukea. Asumislisän määrä on 80 prosenttia asumiskustannuksista 252 euroon saakka. Raja-arvon ylittävältä osuudelta asumismenoja ei huomioida. Tuen määrä voi siis olla 26,90–201,60 euroa kuukaudessa. (Kela 2017.)

Opintolaina

Valtiontakaus opintolainalle on yksi tapa, jolla opintoja tuetaan luotolla. (Makkonen 2012, 33.) Opiskelija voi olla tietyin ehdoin oikeutettu myös opintolainavähennykseen tai -hyvitykseen, joista kerrotaan myöhemmin.

Opintolaina on luotto, jota voi hakea sähköisesti pankista. Pankki saa automaattisesti Kansaneläkelaitokselta valtiontakauksen, kun opiskelijalle on myönnetty opintotuki. Valtiontakaus on voimassa 30 vuotta ensimmäisen lainaerän nostamisen jälkeen. Opintolainan kuukausittainen määrä voi olla enimmillään 400 euroa, ja sitä voi saada lukuvuoden aikana kuukausilta, jolloin on oikeutettu opintotukeen. Nostopäivät ovat syysluku-kaudella aikaisintaan 1.8. ja kevätlukukaudella 1.1. Nostopäivistä ei voi poiketa. (Kela 2017.)

Opintotukijärjestelmää uudistettiin opintolainan osalta 1.8.2014, jolloin nostettavissa oleva lainamäärä nousi 400 euroon tukikuukautta kohden. Samalla otettiin käyttöön opintolainavähennys tavoiteajassa valmistuville opiskelijoille. Ennen 1.8.2014 opintonsa aloittaneilla opiskelijoilla on mahdollisuus opintolainahyvitykseen. 1.8.2017 astuu voimaan uudistettu opintotukilaki. Uudistuksessa lainan määrä on nostettu 650 euroon tukikuukautta kohden. (Kela 2017.)

Opintolainahyvitys ja -vähennys on kehitetty kannustimiseksi opintojen loppuun saattamiseksi tutkintokohtaisessa tavoiteajassa. Opintolainahyvityksen ja -vähennyksen määrät ovat niin merkittäviä, että käytännössä nykyisessä nollakorkotilanteessa opintolainaa on mahdollista nostaa jopa negatiivisella korolla. Lainaa tarvitsee siis maksaa pankille vähemmän, kuin mitä on nostanut. Hyvitykseen ja vähennykseen ovat oikeutettuja ensimmäistä korkeakoulututkintoaan suorittavat opiskelijat. (Uusitalo 2016.)

Ennen 1.8.2014 opintonsa aloittaneilla korkeakouluopiskelijoilla on mahdollisuus saada opintolainavähennys. Sen voi saada, jos suorittaa korkeakoulututkinnon tutkintokohtaisessa määräajassa. Hyväksyttäviä syitä opintojen pitkittymiselle ovat varusmies- ja siviilipalvelus sekä naisten vapaaehtoisen asepalveluksen suorittaminen. Myös oman lapsen hoitaminen tai oma sairaus, josta on saanut sairauspäivärahaa tai täyden työkyvyttömyyden perusteella maksettavaa kuntoutustukea, eläkettä tai korvausta.

Opintolainavähennys on verovähennys. Kun lainaa lyhennetään pankille, maksetaan opintolainavähennyksen verran vähemmän veroja. Opintolainavähennyksessä otetaan huomioon opintolaina siltä osin, kun se ylittää 2500 euroa. Ylimenevältä osuudelta vähennyksen määrä on 30 prosenttia. Lainaa tulee siis olla yli 2500 euroa, jotta vähennyksen voi saada. Lainapääomaan lisättyjä korkoja ei hyväksytä opintolainavähennykseen. Opintolainavähennystä ei tarvitse erikseen hakea, vaan Kela myöntää sen automaattisesti valmistuneille opiskelijoille. (Kela 2017.) Oheisesta taulukosta voi tarkistaa, missä ajassa tutkinto on suoritettava opintolainavähennyksen saamiseksi.

Alempi + ylempi korkeakoulututkinto tai pelkkä ylempi korkeakoulututkinto: määräaika = tavoiteaika + enintään kaksi lukuvuotta.	
Tutkinnon laajuus	Määräaika
300 opintopistettä	7 lukuvuotta
330 opintopistettä	7,5 lukuvuotta
360 opintopistettä	8 lukuvuotta

Ammattikorkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulututkinto: määräaika: tavoiteaika + enintään yksi lukuvuosi.	
Tutkinnon laajuus	Määräaika
180 opintopistettä	4 lukuvuotta
210 opintopistettä	4,5 lukuvuotta
240 opintopistettä	5 lukuvuotta
270 opintopistettä	5,5 lukuvuotta

1.8.2014 tai sen jälkeen opintonsa aloittaneilla korkeakouluopiskelijoilla on mahdollisuus saada opintolainahyvitys. Kuten opintolainavähennyksessä, myös opintolainahyvityksessä opinnot on saatettava päätökseen tutkintokohtaisen määräajan kuluessa. Hyväksyttävät syyt opintojen pitkittymiselle ovat samat kuin opintolainavähennyksessä. Toisin kuin opintolainavähennyksessä, hyvityksessä Kela maksaa osan opintolainasta suoraan pankille. Hyvityksen määrä on 40 prosenttia lainasta siltä osin, kuin lainapääoma ylittää 2500 euroa. Myöskään opintolainahyvityksessä lainakorot eivät ole hyvityskelpoisia, ainoastaan lainapääoma. (Kela 2017.) Oheisesta taulukosta voi tarkistaa, missä ajassa tutkinto on suoritettava opintolainahyvityksen saamiseksi.

Alempi + ylempi korkeakoulututkinto tai pelkkä ylempi korkeakoulututkinto: määräaika = tavoiteaika + enintään yksi lukuvuosi	
Tutkinnon laajuus	Määräaika
300 opintopistettä	6 lukuvuotta
330 opintopistettä	6,5 lukuvuotta
360 opintopistettä	7 lukuvuotta

Ammattikorkeakoulututkinto tai alempi korkeakoulututkinto: määräaika: tavoiteaika + enintään yksi lukukausi (= 0,5 lukuvuotta)	
Tutkinnon laajuus	Määräaika
180 opintopistettä	3,5 lukuvuotta
210 opintopistettä	4 lukuvuotta
240 opintopistettä	4,5 lukuvuotta
270 opintopistettä	5 lukuvuotta

Opintolaina on yhdistelmä markkinaehtoista luottoa ja opintososiaalista etuutta. Lainan korko pääomitetaan eli lisätään velkasaldoon opintojen aikana. Opintolainan myöntämistä koskevat samat säädökset kuin muidenkin pankkilainojen myöntämistä. Lainapäätöstä ei välttämättä saa esimerkiksi tilanteessa, jossa opiskelijalla on maksuhäiriömerkintä. Kansaneläkelaitoksella on kuitenkin tapauskohtaisesti päätösvaltaa lainatakauksen myöntämisessä. (Kela 2017; Makkonen 2012, 32-33.)

Opintojen rahoittamista lainalla on perusteltu investointina opiskelijan tulevaisuuteen. Ansaintamahdollisuudet korkeakoulututkinnolla ovat paremmat, kuin alemman koulutusasteen käyneillä. Tällöin myös lainan takaisinmaksu on helpompaa, kun vuosittaiset tulot ovat suuremmat. (Makkonen 2012, 33.)

Valtiontakauksen vuoksi opintolainasta ei koidu luotonantajalle luottoriskiä. Luotonantaja, eli pankki, ei ole vastuussa myöskään valtiontakaukseen liittyvien edellytysten tulkinnasta, koska takauspäätökset tulevat sähköisesti Kelalta ennen luoton nostamista. (Makkonen 2012, 33.) Tämä tarkoittaa sitä, että mikäli opiskelija ei jostain syystä ole kykenevä maksamaan nostettua lainaa takaisin, siirtyy lainan takaisinperintä Kelan hoidettavaksi. Pankki saa siis saatavansa eli velkasumman Kelalta, ja opiskelija maksaa lainan takaisin Kelalle. Yksityisiä vakuudenantajia ei opintolainan saamiseksi tarvita, eli yksityishenkilöt eivät joudu henkilökohtaiseen vastuuseen lainan takaisinmaksusta.

Ansiotulot ja muut tulonlähteet

Vuonna 2014 opintotukea saaneiden opiskelijoiden tulot olivat keskimäärin 7 720 euroa. Summa sisältää veronalaiset tulot ja toimeentulon turvaamiseen tarkoitettua apurahaa ilman opintorahaa. Opintotuen saajien tulot ovat pienentyneet edellisvuosista, sillä vuonna 2013 ne olivat keskimäärin 7 740 euroa ja vuonna 2012 keskimäärin 7 810 euroa. Taloudellisen taantuman aikoina on yleistä, että opiskelijoiden tulot putoavat, kun työmarkkinat eivät pysty tarjoamaan osa-aikaisia sopimuksia yhtä paljon kuin taloudellisesti hyvinä aikoina. (KELA 2016.)

Muut tulot saattavat vaikuttaa siihen, miten paljon opiskelija voi saada muuta opintotukea. Näihin tuloihin on laskettu tulot, jotka kuuluvat verotuksen piiriin. Kela huomioi muut saadut tulot bruttona, eli ennen veroja ja muita vähennyksiä saatuna summana. Muita tuloja ovat palkkatulot, veronalaiset sosiaalietuudet (pois lukien opintotuki), osinko- ja vuokratulot, perhe-eläke sekä lomarahat ja luontoisedut. (KELA 2017.)

Opintotuen saamisen edellytyksenä on tuen tarpeellisuus, ja sen vuoksi ansiotuloja saa kertyä ennalta määrätysti maksettujen opintotukikuukausien mukaan. Vuositulorajojen valvominen on opiskelijan omalla vastuulla. Kela perii liikaa maksetut tuet takaisin 7,5 prosentin korolla. Vuonna 2015 maksetut opintotuet peritään takaisin vanhalla 15 prosentin korolla. (Kela 2017.)

Tuloja saa kertyä tukikuukausilta 660 euroa ja tuettomilta kuukausilta 1970 euroa. Tulot tarkistetaan aina verotusvuoden mukaisesti, joten käytännössä sillä ei ole väliä, missä vaiheessa vuotta tulot ovat kertyneet. Mikäli tulot ylittävät sallitun raja-arvon maksimissaan 220 eurolla, opintotukea ei tarvitse palauttaa.

Tulorajataulukosta on helppo tarkistaa, kuinka monelta kuukaudelta on mahdollisuus nostaa opintotukea, mikäli verotusvuoden aikana saa myös muita tuloja.

Vuositulorajat

Tukikuukausia kalenterivuoden aikana	Vuosituloraja (euroa per kalenterivuosi)
1	22 330
2	21 020
3	19 710
4	18 400
5	17 090
6	15 780
7	14 470
8	13 160
9	11 850
10	10 540
11	9 230
12	7 920

2.3 Opintotuki uudistukset

1.8.2017 astuu voimaan uudistettu opintotukilaki. Lakialoite vaatii vielä tasavallan presidentin Sauli Niinistön hyväksynnän. Kaikkiin kolmeen opintotuen osa-alueeseen, eli opintorahaan, asumislisään ja opintolainaan, tulee muutoksia. Myös korkeakouluopintoihin myönnettävää tukiaikaa lyhennetään kymmenellä kuukaudella, eli opinnot on saatettava loppuun entisiä vaatimuksia ripeämmässä tahdissa. Ennen tukea on voinut saada enimmillään 64 kuukaudelle, mutta jatkossa tukikuukausia on käytettävissä 54. 54 tukikuukauden olisi tarkoitus riittää kuudelle opintovuodelle. (Yle 2017.)

Opintorahan määrä leikataan vastaamaan toisen asteen opiskelijoiden opintorahan määrää. Opintorahan määrä laskee siten, että sitä on mahdollisuus saada maksimissaan 250,28 euroa kuukaudessa. (Yle 2017.)

Toisena muutoksena opintotukeen kuulunut asumislisä lakkautetaan kokonaan kotimaassa opiskelevilta ja heidät siirretään yleisen asumistuen piiriin. Ulkomailla opiskelevat pysyvät opintotukeen kuuluvan asumislisän piirissä. Asumistuen määrä voi nousta enimmillään 400 euroon kuukaudessa, kun nykyisin enimmäismäärä on ollut 201 euroa. Toisin kuin asumislisässä, yleisessä asumistuessa määrään vaikuttavat avio- tai avopuolison tulot. Kela on arvioinut, että 40 000 opiskelijaa menettää kokonaan asumiseen tarkoitetun tuen. 27 000 opiskelijan tukimäärä pienenee ja 100 000 opiskelijan tuki kasvaa. (Yle 2017.)

Uudistetussa opintotukilaissa opintorahan leikkausta on kompensoitu lisäämällä opintolainan valtiontakauksen määrää. Jatkossa kotimaassa opiskeleva voi nostaa kuukausittaista lainaa 650 euroa, kun nykyisin summa on ollut maksimissaan 400 euroa. Ulkomailla opiskeleva suomalainen saisi jatkossa nostaa maksimissaan 800 euroa, kun nykyisin summa on ollut maksimissaan 700 euroa. Ensi syyslukukaudesta lähtien maksuhäiriömerkintä ei estä valtiontakauksen saamista opintolainalle. Opintolainahyvitys järjestelmänä säilytetään, mutta opintolainassa otetaan hyvityksen osalta edelleen huomioon ainoastaan 400 euron lainaerä tukikuukaudessa. Eli 250 euron korotus opintolainaan ei lisää opintolainahyvityksen määrää. (Yle 2017.)

Liikaa maksettuja opintotukikuukausia on peritty takaisin 15 prosentin korolla, mikä on ollut nykyiseen korkotasoon nähden huomattavan suuri korkoprosentti. Korko on ollut jäännö 90-luvulta, jolloin yleinen korkotaso oli nykyistä suurempi. Uudistetussa opintotukilaissa takaisinperinnän korkoprosentti on laskettu 7,5 prosenttiin. Vuositulorajat sidotaan jatkossa ansiotasoindeksiin, jolloin opiskelijalla on mahdollisuus tienata enemmän opintojensa aikana. (Yle 2017.)

Opiskelijat ja opiskelijajärjestöt ovat vastustaneet leikkauksia. Opintorahan pudotessa jopa 86 eurolla kuukaudessa katsotaan, että opiskelijoita syrjitään pienituloisten ryhmänä. Hyvänä ominaisuutena on kuitenkin pidetty opiskelijoiden siirtoa yleisen asumistuen piiriin. Yleinen asumistuki on tarkoitettu ympärivuotiseksi tueksi pienituloisille. Yksinasuvia opiskelijoita se hyödyttää, koska tuen määrää nousee. Yleisessä asumistuessa otetaan huomioon koko ruokakunnan tulot. Tämä tarkoittaa sitä, että pariskunnilla, joista toinen on jo täysipäiväisesti työelämässä, saattaa opiskeleva puolisko menettää asumiseen tarkoitetun tuen kokonaan. Laki siis edellyttää jatkossa sitä, että avo- tai aviopuolison on maksettava vuokrasta suhteellisesti suurempi osuus, jos opiskelija ei saa enää lainkaan asumiseen tarkoitettua tukea. (Koponen 2016)

Suomen ylioppilaskuntien liitto (SYL) kannattaa yleiseen asumistukeen siirtymistä sen ongelmista huolimatta. Opintotukeen kuulunutta asumislisää on korotettu määrällisesti viimeksi vuonna 2005, vaikka vuokra-asuntojen hinnat ovat nousseet noin kolmen prosentin vuositaitia. Asumislisä ei siis ole kattanut asumiskustannuksia enää aikoihin, vaan monilla opiskelijoilla opintoraha ja asumislisä ovat kuluneet kokonaisuudessaan vuokranmaksuun. (Koponen 2016)

3 TEEMAHAASTATTELUIDEN SUUNNITTELU JA TOTEUTUS

Tausta

Valittu tutkimusaihe valikoitui sen ajankohtaisuuden vuoksi. Opiskelijoiden toimeentulo on puhuttanut julkisessa keskustelussa viimeiset vuodet. Edelliset muutokset opintotukilakiin tulivat voimaan 1.8.2014 opintonsa aloittaneille, jolloin opintorahan osuus sidottiin elinkustannusindeksiin. Vuonna 2016 pääministeri Juha Sipilän hallitus päätti mittavista koulutusleikkauksista, joissa opintorahan osuus leikataan vastaamaan toisen asteen koulutuksen opintorahan määrää ja opintotukeen kuulunut asumislisäjärjestelmä poistetaan kokonaan. Leikkausten aiheuttamia tulonmenetyksiä korvataan entistä suuremmalla opintolainatakauksella.

Leikkausten taustalla on pohjimmiltaan Suomen huono taloudellinen tilanne. Opintoaikoja pyritään lyhentämään, jotta opiskelijat siirtyisivät työelämään entistä ripeämmässä tahdissa. Opintoaikojen pitkittymisen syynä on nähty opintojen aikainen työssäkäynti, jonka vuoksi ajankäyttö ei ole ollut pääpainoisessa opiskelussa. Opiskelijat ovat perustelleet opintojen aikaista työssäkäyntiä perustoimeentulon turvaamisella. Opintotuki ei nykyisellä kuluttajahintatasolla ole riittävä päivittäisten menojen kattamiseksi. Keskimääräiset elinkustannukset tosin vaihtelevat voimakkaasti opiskelupaikkakunnasta riippuen. Esimerkiksi pääkaupunkiseudulla vuokra-asuntojen hinnat ovat muuhun Suomeen verrattuna huomattavasti korkeammat.

Tätä taustaa vasten tässä opinnäytetyössä haluttiin selvittää, millä perusteilla opiskelijat olivat tehneet valintoja opintolainan ja ansiotulojen välillä. Julkisessa keskustelussa nämä kaksi tulonlähdetä on nähty vaihtoehtoina toisilleen. Opintolainan suosio on kasvanut ja opiskelijat ovat nostaneet sitä aiempaa innokkaammin, mutta opintoajat eivät siitä huolimatta ole lyhentyneet toivotulla tavalla.

Tutkimusaiheessa ongelmallista oli, että tutkittava aihe oli lähellä omaa elämäntilannetani. Objektiivisuuteen ja aineiston puolueettomaan analyysiin oli siksi kiinnitettävä erityistä huomiota, ja tämän vuoksi haastattelu päädyttiin toteuttamaan ryhmäkeskusteluna. Ryhmäkeskustelussa riski haastateltavan vastausten tahattomasta johdattelusta on pienempi kuin yksilöhaastattelussa. (Alasuutari 2011, 152.)

Toteutus

Tämän opinnäytetyön tutkimusmetodiksi valittiin kvalitatiivinen tutkimus. Tutkimus toteutettiin seitsemän opiskelijan ryhmähaastatteluna syyskuussa 2016. Haastattelukutsu lähetettiin sähköpostitse 20 Turun ammattikorkeakoulun opiskelijalle. Lopullisiin haastatteluihin valittiin harkinnanvaraisella näytteellä opiskeluaikaisten tulonlähteiden perusteella opiskelijaryhmä, jotka olivat opintojensa aikana sekä käyneet ansiotyössä että nostaneet opintolainaa. (Tuomi & Sarajärvi 2003, 76; 88.) Tämän valinnan perusteena oli saada mahdollisimman kattavasti tietoa siitä, millä perusteella opiskelijat olivat opintojensa aikana tehneet valintoja näiden kahden tulonlähteen välillä.

Haastatteluun valituille opiskelijoille välitettiin haastattelukutsun yhteydessä kysymykset valmiiksi. Teemat ovat tämän opinnäytetyön liitteenä (liite 1). Haastattelutilanne saattaa jännittää haastateltavaa, joten omien vastausten pohtiminen etukäteen tuottaa todennäköisesti laadukkaampaa haastattelumateriaalia. (Tuomi & Sarajärvi 2002, 75.) Haastattelun aikana haastattelija ohjasi keskustelua, vaikka teemahaastattelulle tyypilliseen tapaan vastaukset kysymyksiin ja keskustelu yleisesti ei edennyt ennalta määrättyssä järjestyksessä. Tavoitteena oli ymmärtää, miksi opiskelijat olivat tehneet sellaisia valintoja tulonlähteiden suhteen kuin olivat opintojen aikana tehneet. Päätösten taustalla olevien syiden ymmärtämisen kautta pystyttiin tekemään johtopäätöksiä siitä, miten opiskelijoiden toimeentuloa olisi parasta tukea. Tutkimuksessa tuli ilmi myös niistä arvoista, joita opiskelijat antoivat opintolainalle ja ansiotuloille. (Alasuutari 2011, 152.)

Ensimmäisenä teemana ryhmähaastattelussa oli toimeentulon vaikutus opintojen sujuvuuteen. Teeman tarkoituksena oli selvittää, olivatko opinnot edenneet riittävästi ajoissa valmistumisen kannalta. Opiskelijoilla oli teeman mukaisesti mahdollisuus myös pohtia ajankäyttöään päätoimisen opiskelun ja toimeentulonturvaamisen kannalta.

Toisena teemana käsiteltiin opintojen aikaista työssäkäyntiä. Teeman tarkoituksena oli kysyä opiskelijoilta, miksi he olivat halunneet käydä ansiotyössä opintojensa aikana ja oliko työssäkäynti vähentänyt heidän jaksamistaan opintojen riittävän suorittamisen kannalta. Työhön liittyvät arvostukset käsiteltiin myös tämän teeman puitteissa.

Kolmantena teemana oli opintolainan merkitys riittävän toimeentulon kannalta. Haastateltavilta kysyttiin siis, miksi he olivat nostaneet opintolainaa opiskelun aikana ja mihin

tarkoitukseen lainaraha oli käytetty. Teeman tarkoituksena oli selvittää, millaiseksi tulonlähteeksi opiskelijat kokivat opintolainan. Keskustelussa käytiin läpi myös sitä, miten opiskelijat kokivat velkaantumisen toimeentulonsa turvaamisessa.

Haastattelu nauhoitettiin kahdella mobiililaitteella. Lisäksi haastattelija teki muistiinpanoja jo haastattelun aikana hyödyllisiksi kokemistaan kommenteista. Käsintehdyt muistiinpanot helpottivat litteroituidun haastatteluaineiston teemoittelua, koska jonkinlainen ajatus esille nousevista teemoista oli jo olemassa. Haastattelun nauhoittamisen etuna on se, että haastattelussa käytyihin asioihin pystytään palaamaan luotettavasti. Nauhoitetun aineiston kuuntelu saattaa myös kiinnittää huomion tärkeisiin seikkoihin, joihin ei ole haastattelutilanteessa ymmärtänyt kiinnittää riittävästi huomiota.

Haastattelun jälkeen nauhoitettu aineisto purettiin kirjalliseen muotoon litteroimalla ne tietokoneen kirjoitusohjelmalla. Keskustelusta valittiin teemoiksi opiskelijoiden tarve taata itsenäisesti toimeentulonsa, opintolainan käyttäminen poikkeuksellisten elämäntilanteiden rahoittamiseksi ja työssäkäyntiin liittyvät arvostukset. Teemahaastattelun polveilevan keskustelun vuoksi haastateltavien vastaukset siirrettiin oikeiden teemojen alle toiseen tekstitiedostoon, jolloin samaan aihepiiriin liittyvät vastaukset saatiin laitettua samaan kategoriaan. Litteroidun aineiston teemoittelun tarkoituksena oli mahdollistaa aineiston perusteella yhteenveto, jossa opiskelijoiden käsityksiä eri toimeentulolähteistä voitaisiin arvioida objektiivisesti.

Analyysi

Tätä opinnäytetyötä varten analysoitiin litteroidut teemahaastattelut. Lisäksi yhden haastateltavan kanssa käytiin vielä puhelinkeskustelun avulla muutamia seikkoja läpi, jotka olivat ryhmähaastattelussa jääneet epäselviksi. Litteroitua aineistoa kertyi 15 sivua haastatteluista ja yksi sivu puhelinhaastattelusta (fontti 12, riviväli 1). Ryhmähaastattelun lisäksi myös puhelinkeskustelu nauhoitettiin ja purettiin tekstimuotoon.

Analyysi toteutettiin teoriaohjaavasti, jolloin teoria oli apuna analyysin etenemisessä. Aikaisempi tieto Opetuksen ja koulutuksen tutkimussäätiön julkaisuista ohjasi analyysia, ja tarkoituksena oli aukoa uusia ajatusuria. (Tuomi ja Sarajärvi 2009, 96-97.)

Tulokset on esitelty kappaleessa 4, Opiskelijat itsenäisinä toimeentulonsa turvaajina.

4 OPISKELIJAT ITSENÄISINÄ TOIMEENTULONSA TURVAAJINA

Tässä luvussa käsitellään haastattelujen pohjalta tehtyjä johtopäätöksiä. Aiheet on esitelty luvuittain siten, että ajatukset opintolainasta, ansiotuloista ja kokemus toimeentulosta on esitelty omissa kappaleissaan.

Opintotukeen kuuluvat opintoraha ja asumislisä olivat haastatelluilla opiskelijoilla toimeentulon kulmakivi, jonka lisäksi opiskelijat rahoittivat toimeentuloaan opintolainalla ja ansiotuloista kertyneillä varoilla. Kaikki haastatellut opiskelijat asuivat vapailta markkinoilta vuokratessa asunnossa, joten opintoraha ja asumislisä kuuluivat lähes kokonaan asumismenojen kattamiseen. Erilaisten päivittäisten kulujen vuoksi toimeentulon suhteen tehdyt valinnat vaihtelivat opiskelijakohtaisesti, mutta opiskelijoiden vastauksista löytyi paljon myös yhteneväisiä piirteitä, jotka liittyivät varsinkin opintolainaan ja työssäkäyntiin liittyviin arvostuksiin.

Opintolainan nostamiseen liittyi opiskelijoiden vastausten mukaan voimakkaita tunnelauksia, jotka liittyivät vahvasti pärjäämisen eetokseen. Velkaantuminen ei ollut opiskelijoille mielekäs vaihtoehto rahoittaa päivittäismenoja. Opintojen aikaista työssäkäyntiä yhdenkään haastateltavan ei tarvinnut sen ihmeemmin perustella, mutta opintolainan nostamiseen ja käyttöön piti olla hyvä syy. Työkokemusta ja ansiotuloja arvostettiin, ja työssäkäynti näytti myös lisäävän opiskelijan kokemusta omasta pärjäämisestä elämässä ylipäätään. Opiskelijat kokivat olevansa pienituloisia mutta eivät köyhiä. Pienet tulot eivät olleet pidentäneet opintoaikoja, vaan opinnot olivat edenneet suunnitelmien mukaisessa tahdissa.

Haastateltavat olivat itse päättäneet hakeutua suorittamaan korkeakoulututkintoa ja heillä näytti olevan luontainen taipumus pyrkiä elämässään kohti tavoitteitaan. Puheissa toistuivat elintasoon liitettyjä asioita, joita opiskelijat arvostivat. Näitä olivat esimerkiksi positiivinen ura- ja palkkakehitys, ammatillinen kasvu, miellyttävä asuinympäristö ja mielekkäät harrastukset, jotka osaltaan auttoivat palautumaan opiskelu- ja työstressistä ja helpottivat arkea pienituloisena.

4.1 Opintolaina

Tässä luvussa esitellään opiskelijoiden näkemyksiä opintolainasta. Haastatteluissa tuli myös ilmi, millaisia tarkoituksia varten opintolainaa oli nostettu. Lainan nostamiseen oli päädytty palkattoman työharjoittelun rahoittamiseksi, rahastosijoittamiseen, matkusteluun, isojen hankintojen rahoittamiseksi ja muuttamisesta aiheutuneiden kustannusten kattamiseksi. Pääasiassa opiskelijat eivät olisi halunneet nostaa opintolainaa, vaikka mahdollisuutta siihen pidettiin hyvänä asiana.

En oo ikinä aatellu et miks oisin eläny lainal ku oli mahdollisuus käydä töissä. (H1)

Lainarahalla ja ansiotuloilla eläminen liittyivät haastateltavien kokemusten mukaan erottamina toisiinsa. Lainalla mahdollistettiin hyvän työkokemuksen hankkiminen ja työssäkäynnillä varmistettiin, että lainan voi maksaa joskus takaisin. Molemmilla oli opiskelijan päätöksenteossa merkitystä, kun hän punnitsi keinoja oman toimeentulonsa turvaamisessa ja paremman elintason saavuttamisessa.

Kaikki haastatellut opiskelijat olivat vastahakoisia rahoittamaan päivittäisiä kulujaan lainarahalla. Varsinkin opintojen alussa, jolloin opiskelijat olivat vasta itsenäistymässä ja harjoittelemassa taloudellisesti järkevää rahankäyttöä, opiskelijoille oli tärkeää pärjätä omillaan. Vanhempien taloudelliseen tukeen oli turvauduttu vielä opintojen alussa (H4) ja heidän neuvojaan oli kuunneltu oman talouden hoitamisessa.

Meil oli kotona ollu myös puhetta et sitä lainaa ei kannata nostaa, en sit tiää oliko mun porukoilla ollu sillon yhekskyt luvulla jotain ongelmia lainojen kans. (H3)

Haastateltava viittaa tässä 1990-luvun alussa Suomea kurittaneeseen lamaan, jolloin pankkilainojen korot kääntyivät voimakkaaseen kasvuun ja monet yksityishenkilöt ajautuivat maksukyvyttömiksi.

Takaisinmaksu tuntu sillon [opintojen alussa] isolta summalta, ei se enää tuntuis ku oon kuitenkin työelämässä nyt. (H1)

Laina tuntui siis isolta summalta opintojen alussa, jolloin tulot olivat pienet. Opiskelijat olivat myös takaisinmaksusta huolissaan; opintojen alussa valmistuminen häämötti josain kaukaisessa tulevaisuudessa, joten nykyhetken ja valmistumisen välille ei mahtunut

ajatus lainarahalla elämisestä. Lainaa nostaa vain neljäsosa ensimmäisen vuoden opiskelijoista, joten myös tämän opiskelijaryhmän tulokset noudattivat kyseistä trendiä (Uusitalo 2016).

Opiskelijoiden lainakielteisyyttä pitäisi lähestyä erilaisesta näkökulmasta. Opiskelijat eivät tee taloudellisia päätöksiään opintolainan suhteen markkinaehtoisena tuotteena, vaan lainasta täytyy saada jokin konkreettinen hyöty itselle tai sillä pitää voida rahoittaa välttämättömiä menoja. Hyödyn määritelmät vaihtelevat opiskelijakohtaisesti, samoin välttämättömiksi menoiksi koetut kulut.

No mä nostin opintolainaa ekan kerran vasta ku lähin vikan vuoden keväällä ulkomaille palkattomaan työharjotteluun. – Aattelin et siitä ois hyötyä jatkoa aatellen, et tekee harakan myös ulkomailla. (H1)

Myös haastateltavat 2, 3, 4 ja 6 olivat rahoittaneet vaihtovuoden opintolainalla. Vaihdossa hankittuja asioita pidettiin arvossaan, esimerkiksi kansainväliset verkostot (H2) ja matkailukokemus (H1) olivat opiskelijalle aineettomia, arvokkaita asioita, joita kannatti väliaikaisesti rahoittaa opintolainalla. Myös nuoruutta haluttiin elää vaihdossa eri tavalla kuin kotimaassa. Vaikka vaihto-opiskeluiden aikana opinnot olivat edenneet aikataulussa, oli vaihdossa olo opiskelijoille osaltaan irtiotto arjesta (H2, H4, H6).

Sain nii hyvät verkostot, kokemusta ja kielitaidon tosta vaihdosta, et ei mua kaduta yhtää et tuli nostettua sen aikaa sit lainaa. (H2)

Ammattikorkeakouluopintoihin on sisällytetty pakollinen työharjoittelu. Jos opiskelijalla oli mahdollisuus tehdä työharjoittelu omaan koulutusalaan liittyvässä työpaikassa palkattomana, elämistä rahoitettiin mielellään sen aikaan opintolainalla.

Olin palkattomas harjottelussa yhen kesän ni oli pakko nostaa [lainaa] ku en ois muuten pärjänny. (H6)

H6 sai myös jatkaa työharjoittelupaikassa harjoittelujakson päättymisen jälkeen osa-aikaisena työntekijänä. Hänen palkkatasonsa uudessa työpaikassa oli parempi, kuin kaupanalalla, jossa hän oli työskennellyt aikaisemmin. Voitaisiin siis todeta, että välttämättömyysmenojen kattaminen opintolainalla palkattoman työharjoittelun aikana oli kannattavaa.

Lainan nostamisessa oli tärkeää, että päätös sen käyttämisestä oli pystyttävä perustelemaan sekä itselle että muille. Hyötyjen oli ylitettävä velkaantumisesta aiheutuneet haitat

joko välittömänä kertaluonteisena investointina tai sillä piti olla merkitystä tulevaisuuden kannalta. Päätoimisen opiskelun mahdollistamisen lainarahalla ei katsottu olevan riittävä syy luotolla elämiseen.

Mä nostin ekan kerran [lainaa] ykkösen kevääl ku ostettii uus sohva sillä. (H5)

Mä käytin sitä lainaa auton ostoo, ku uudes työssä oli pakko päästä liikkuu paikasta toiseen. Bussil kulkeminen ei sit ollu enää vaihtoehto. (H3)

Hyviksi sijoituskohteiksi miellettiin myös rahastot, asuntosäästöpalkkiotili ja tilisäästäminen. Haastateltaville 1 ja 4 oli soitettu ja tarjottu asp-tiliä pankin puolesta. Voidaan toki miettiä, miten opintolaina opintososiaalisena etuutena toteutuu alkuperäisessä tarkoituksessaan, jos opiskelijat käyttävät sitä korkotulojen toivossa sijoittamiseen.

Opintolainaa oli ensimmäisen opintovuoden jälkeen verrattu muihin markkinaehtoisin lainoihin (H1, H2). Opiskelijat olivat todenneet, että opintolaina on edullisempaa lainaa kuin muut markkinoilla olevat lainat, kuten kulutusluotot ja asuntolaina. Lainan edullisuuden ymmärtämisestä kertoo osaltaan ne termit, joilla opiskelijat kuvailivat käsityksiään lainasta tässä vaiheessa opintojaan.

Kakkosvuoden alussa nostin sitä koska ymmärsin että se on kaikkein halvinta lainaa ja vaikken sitä tarviis ni se kannattaa nostaa pois. (H3)

Kyl mua myöhemmin harmitti etten nostanu sitä, se olis ollu ilmasta rahaa. (H1).

Lainaa oli nostettu säästöön myös varmuuden vuoksi (H4, H5). Takaisinmaksulla ei katsottu olevan kiirettä, ja alhaisen korkotason aikana rahan säästäminen yllättävien menojen varalta katsottiin olevan kannattavaa (H2).

Pankit voisivat markkinoida opintolainaa erityyppisillä tuotteilla. Esimerkiksi ASP-tiliä (H1) oli tarjottu pankin puolesta, mutta juuri opintonsa aloittaneella opiskelijalla asunnon ostaminen ei vielä ole ajankohtaista. Ammattikorkeakoulut voisivat useammin mainita, että arvokas työkokemus on mahdollisesti kannattavaa rahoittaa lainarahalla. Opiskelijat (H4, H5, H6) olivat saaneet töitä oman alan yrityksestä oltuaan ensin palkattomassa työharjoittelussa samassa yrityksessä. Myös tuntipalkka oli noussut verrattuna töihin, joita opiskelijat olivat tehneet opintojen alussa (H4).

Vaikka opintotukijärjestelmä koetaan hyväksi, opiskelijat ovat silti haluttomia elämään lainarahalla. Lainaa nostetaan lähinnä välttämättömien menojen kattamiseksi. Välttämättömyysmenojen lisäksi opiskelijat tarvitsevat lainaa myös yllättäviin ja ylimääräisiin menoihin. Lainarahalla elämistä ei pidetä vaihtoehtona työssäkäynnille. Näiden kahden asian rinnastaminen liittyy päätoimisen opiskelun mahdollistamiseen, joka rahoitetaan mieluummin ansiotuloilla. Kolmasosalle on ollut tärkeää tulla toimeen omillaan, eli vanhempien tuella ei haluta elää. (Mikkonen ym. 2013, 32-31.)

Lapsuuden kokemuksista kumpuaa myös negatiivisia kokemuksia velkaantumisesta. Takaisinmaksu huolettaa ja lainaa halutaan välttää periaatteen vuoksi. Nykyiset pari-kymppiset ovat syntyneet laman keskelle, joten monien vanhemmilla on saattanut olla ongelmia lainojen takaisinmaksussa 1990-luvun lamassa. (Lavikainen, 30-38.)

Päätöksentekoprosessi opintolainan nostamisen taustalla ei ole selitettävissä yksinkertaisesti. Opiskelijat puntaroivat omaa jaksamistaan, opintoihin käytettävää aikaa, työkokemuksen hankkimista ja oman alan työllisyysnäkymiä. Ajankäytön lisäksi opiskelijat haluavat olla taloudellisesti riippumattomia ja pohtivat, haluavatko elää velaksi ja voiko opintolainan nähdä sijoituksena omaan tulevaisuuteen. (Mikkonen ym. 2013, 33.)

Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiön teettämässä kyselytutkimuksessa todetaan, että opintolainan nostamisessa iällä ja sukupuolella ei ole merkitystä lainan nostamisen kannalta. Opintojen aloitusvuodella ja iällä sen sijaan on merkitystä opintolainan käyttöasteessa. Vaikuttaisi siltä, että opintoja rahoitetaan ensimmäisenä opiskeluvuonna vanhempien tuella ja ennen opintojen aloittamista kertyneillä säästöillä. Yleisimmin lainaa nostavat opiskelijat, jotka asuvat yksin vapaarahoitteisessa asunnossa. (Mikkonen ym. 2013, 28-31.)

Lainan nostamiseen vaikuttaa iän ja elämäntilanteen lisäksi vanhempien sosioekonominen tausta. Lainaa nostavat yleisimmin opiskelijat, joiden vanhemmilla on korkeakoulututkinto. Havaittua yhteyttä on selitetty kotoa perityllä asenteella opiskelua ja opintolainan käyttämistä kohtaan. Toisaalta korkeakoulutetut myös tienaaavat työväenluokkia enemmän, mikä saattaa lisätä opiskelijan varmuutta lainan takaisinmaksusta. (Tilastokeskus 2016; Mikkonen ym. 2013, 31-32.)

Opintolainalla elävien riski lukeutua niukaksi toimeentulevien joukkoon on yli kaksinkertainen säännöllisesti työssäkäyviin verrattuna. Opintolaina saattaa olla euromääräisesti suurempi kuin töistä kertyvät ansiotulot, mutta toisaalta se syö opiskelijan nettovarallisuutta. (Mikkonen ym. 2013, 70.)

4.2 Ansiotulot

Tässä luvussa käydään läpi työntekoon liittyviä teemoja. Opiskelijat halusivat käydä opintojen aikana työssä, jotta heillä olisi varaa maksaa päivittäisten kulujen lisäksi esimerkiksi mielekkään harrastuksen kuukausimaksu. Työntekoon liittyi myös paljon aineettomia hyötyjä. Työkokemusta arvostettiin, työskentelyllä haettiin vastapainoa opiskelulle ja ammatillisen kasvun katsottiin olevan aidosti tärkeä osa käytännönläheistä ammattikorkeakouluopiskelua.

Oon kokenu sen työssäkäynnin arvona itessään et antaa semmosen ahkeran kuvan [itsestään]. H6

Pienistä tuloista huolimatta haastatellut opiskelijat olivat kuitenkin halunneet säilyttää hyvän elintason myös opintojen aikana, jonka työssäkäynti mahdollisti. Esimerkiksi sopiva asumismuoto oli opiskelijoille tärkeä; kaikki haastatellut asuivat itse valitsemissaan vuokra-asunnoissa, joiden sijainti oli keskeisellä paikalla lähellä keskustaa ja korkeakouluja.

Menin kakkosel töihin ku muutettii kaliimpaa kämppään ja ei jääny enää säästöön. Eihän meidän ois ees tarvinnu muuttaa, mut ei tykätty siitä vanhasta asunnosta ja toi uus on paljon kivempi ja lähempänä koulua ni siks haluttii muuttaa. (H6)

Asumiskustannukset koettiin kalliiksi (H4, H5), mutta halvempaa asumismuotoa ei silti oltu valmiita harkitsemaan. Opiskelijat olivat myös muuttaneet kalliimpaan asuntoon jo opintojen aikana, vaikka muutto oli merkinnyt lisääntyntä työssäkäyntiä (H5, H6). Miellyttävä asunto ei ollut opiskelijoille pelkästään paikka jossa säilyttää tavaroita, vaan koti, jonka tarkoituksena oli mahdollisuus levätä ja palautua. Opiskelijat halusivat kokea asunnon kodikseen, vaikka asumismuodon ajateltiin olevan väliaikainen ratkaisu ennen oman kodin ostamista. Kotoisalla tunnelmalla oli myös merkitystä jaksamiseen ja opiskelijat kokivat palautuvansa raskaiden päivien jälkeen paremmin itseä miellyttävässä asunnossa. (H1)

Opiskelijat saivat taloudellista tukea vanhemmiltaan opintojen alussa (H1, H4). Opintojen edetessä vanhempien tuelle annettiin vähemmän painoarvoa ja opiskelijat (H1, H2, H4, H5) kävivät mieluummin ansiotyössä.

Opiskelijat eivät osanneet eritellä rationaalisesti syitä työssä käymisen taustalla, mikä on arvokas vastaus jo itsessään. Itsensä elättäminen vaikutti olevan niin fundamentaalinen

pyrkimys, ettei tarjotusta työpaikasta hevin kieltäytytty päätoimisen opiskelun mahdollistamiseksi, vaikka tarjottu työpaikka ei olisi vastannut omaa koulutusalaan.

Mul tarjottiin kesätyöpaikkaa [pikaruokalasta] ja sit se työsoppari jatku syksylle – En osaa es sanoa miks otin sen työpaikan syksylle vastaan, sit ku sitä työtä tarjottiin ni mä vaan otin sen vastaan. (H1)

Opiskelijoiden päätöksiin työnteosta vaikutti myös lojaalius työnantajaa kohtaan.

Olin työsuhteessa jo ennen opintojen alkua ja koska siellä tarvittiin työntekijää ni jatkoin työssäkäyntiä. (H2).

Jos haluu tehdä kesät töitä ja sit joskus ni harvalle työnantajalle sopii se et tekee niitä töitä sillan ku itelle sattuu sopimaan, et jos sul on se työpaikka ni kyl siel sit vähän nii ku pitäis ollakin. (H5)

Halu työskennellä tutussa työpaikassa mukavien työkavereiden kanssa (H1, H2, H4, H5) oli tarpeellista vastapainoa opiskelulle. Muiden nuorten seurasta pidettiin (H1) ja verkostoitumista pidettiin tärkeänä asiana (H5).

Sit ku sain [omaan] alaan liittyviä töitä ni ei niistäkään haluu luopuu, vaik opinnot on sellai viel vähän kesken. (H5)

Opiskelijat olivat joutuneet liiallisella työnteolla myös pulaan tulorajojen ylittyessä.

Mun oli pakko nostaa sitä lainaa sit kerran ku meni noi tulorajat yli ja piti maksaa Kelalle noit liikaa maksettuja tukikuukausia takasin, must se oli kyl ihan älytöntä ku eihän mulla ollu niitä rahoja sit enää siin vaiheessa. (H2)

Muutin kaks kertaa vuoden sisäl ku elämäntilanne muuttu nii paljo ja jouduin käymää töissä et sain sen uuden takuuvuokran maksettuu -- se oli yli tuhat euroo ja siihen viel ekan kuun vuokra päälle, ni tuntu kyl aika väärältä et mun piti sit palauttaa noit tukikuukausia ja käydä lisää töissä et sain ne sakot maksettuu. No sithän siin kävi nii et meni seuraavaltaki vuodelta ne tulorajat noitten takia yli ja jouduin taas palauttaa tukia, ja samal opiskelin ihan täyspäiväsesti et opinnot on edenny normaalisti. (H5)

Tulorajoihin kaivattaisiin opiskelijoiden mielestä enemmän joustoa. Parikymppisen nuoren elämässä tapahtuu paljon muutoksia, jotka saattavat olla ratkaisevia tulevaisuuden kannalta. (H5)

Työssäkäynti vahvisti opiskelijoiden ammatillista itsetuntoa ja subjektiivista toimeentulonkokemusta opintojen aikana (H2, H3, H5). Opiskelijat olivat saaneet jatkaa työharjoittelupaikoissa osa-aikaisina työntekijöinä myös harjoittelujakson päättymisen jälkeen (H2, H4, H5, H6). Tästä voidaan päätellä, että opintojen aikainen työssäkäynti on ollut opiskelijoiden kannalta hyödyllistä.

Haastattelutuloksia purkaessa oli tärkeää huomata se ristiriita, joka opiskelijoiden arkitodellisuuden ja julkisen keskustelun välille on noussut. Miksi opiskelijoiden työssäkäynti näyttää välttämättä muodostuvan ongelmaksi, ja nimenomaan huoleksi siitä, että heidän opintonsa eivät välttämättä etene riittävästi?

Ei se työssäkäynti kuitenkaan mitenkään pitkittänyt mun opintoja et valmistuin sit lopulta kolme kuukautta myöhemmin ku mun ois pitänyt. (H1)

Opiskelijoiden näkökulmasta valinnat opintolainan ja ansiotulojen välillä olivat toisenlaisia, paljon käytännöllisempiä. Esimerkiksi työssäkäynti oli opiskelijalle ongelma silloin, jos energiaa ei enää riittänyt opintojen suorittamiseen.

Pari kuukaut oli kolmosvuoden alussa ku en ollu töis, olin ollu jo koko kesän ja sit mul oli se muutto ja kaikkee ni oli pakko keskittyä hetki opintoihin. (H5)

Toisaalta julkinen keskustelu opiskelijoiden etuuksista heijastelee niitä arvoja, joita yhteiskunnassa kulloinkin vaalitaan. Poliittisten päätösten taustat liittyvät vahvasti esimerkiksi koulutuksen arvostamiseen. Jos opiskelijoiden toimeentuloa ei haluta tukea, kertoo se osaltaan siitä, miten paljon korkeakoulutusta arvostetaan ja miten paljon sitä halutaan tukea.

Neljä viidestä korkeakouluopiskelijasta on ollut töissä jossain vaiheessa opintojaan. Työssäkäynnin hyödyksi on mainittu sekä opintojen hyödyntäminen työelämässä että työelämästä saadun kokemuksen hyödyntäminen opinnoissa. (Villa 2014, 67.)

Opintojen aikaisia töitä perusteltiin ensisijaisesti toimeentuloon liittyvillä asioilla. Työstä koettiin saavan myös aineettomia ja kokemuksellisia hyötyjä; esimerkiksi vapaa-ajan ja harrastusten rahoittaminen, työkokemuksen hankkiminen ja uusien taitojen oppiminen koettiin hyviksi syiksi opintojen aikaiselle työssäkäynnille. Työhön liittyviin arvostuksiin lukeutuu myös mielekkään työn tekeminen. (Mikkonen ym. 2013, 39; Villa ym. 2014, 72.)

Opiskelijoille on opintojen edetessä luontaista irrottautua vallitsevasta opiskelukulttuurista, jossa vietetään verkostoituen yleensä ensimmäiset opiskeluvuodet hyvinkin tiiviisti.

Tavoitteena on kuitenkin suorittaa tutkinto, jonka avulla olisi mahdollista päästä haluttuihin työtehtäviin. Lisääntyneiden ansiotulojen myötä opiskelijat haluavat myös parantaa elintasoaan ja viettää vapaa-aikaa itselleen sopivalla tavalla, vaikka se tarkoittaisi kuukausittaisten menojen kasvamista. Työuran alkaessa paluu opintotuella, eli huomattavasti pienemmällä rahasummalla elämiseen, ei enää tunnu mielekkäältä tai edes mahdolliselta vaihtoehdolta. (Mikkonen ym. 2013, 41.)

Säännöllinen työssäkäynti lisää opiskelijan kokemusta paremmasta toimeentulosta. Ansiotulot ovat tärkeä lisä opintotuen lisäksi toimeentulossa. Subjektiviivisen toimeentulokokemuksen kannalta näyttäisi olevan tärkeää myös se, miten käytettävissä olevat tulot on saatu. (Mikkonen ym. 2013, 70.)

4.3 Kokemus toimeentulosta ja sen vaikutus opintojen sujuvuuteen

Opiskelijat kokivat toimeentulonsa opintojen aikana niukaksi. Pienituloisuuden koettiin olevan väliaikainen, opintoihin kuuluva vaihe, eivätkä opiskelijat mieltäneet itseään köyhiksi, vaikka he virallisten mittareiden mukaan saattaisivat ollakin. Niukka toimeentulo ei kuitenkaan ollut vaikuttanut haastateltujen opintojen sujumiseen. Näytti päinvastoin siltä, että opiskelijat pyrkivät valmistumaan mahdollisimman nopeasti, jotta he pääsisivät työelämään ja heillä olisi mahdollisuus saada suuremmat ansiotulot.

Sillon ku mä opiskelin ni olihan mulla tosi vähän rahaa käytös, mut ei se sit sillee haitannu ku kaikki kaverit oli kans opiskelijoita. Ja eihän mulla ollu sillee hirveesti kulujakaan ni ei se sit haitannu. [H1]

H1 kokemus toimeentulosta tiivistää hyvin sen, miten haastateltavat olivat kokeneet toimeentulonsa opintojen aikana. Rahaa oli kuukausittain vähän käytettävissä verrattuna Suomen keskipalkkoihin, mutta toisaalta opiskelijoilla oli vielä melko vähäiset kulut verrattuna vanhempiin ikäluokkiin. Opiskelijoilla ei esimerkiksi ollut vielä asuntolainaa, vaikka kuukausittaista vuokranmaksua voisi kulujen puolesta verrata lainalyhennyksiin.

Pienituloisuus liitti opiskelijat yhteen yhteisen kokemuksen kautta. Kun kaikki muutkin haastateltavat olivat samassa elämäntilanteessa, jossa pitäisi elää pienillä kuukausittaisilla tuloilla ja samalla nauttia opiskeluajan mukanaan tuomasta vaihto-oppilasajasta ja muista aktiviteeteista, opiskelijoiden kokemus toimeentulosta liitti heidät kiinteästi yhteen.

Mulle oli tosi tärkeää saada harrastaa sellasta lajia josta tykkään oikeesti, vaikka se harrastus onkin aika kallis. Käyn sit mieluummin enemmän töissä ku koen että toi harrastaminen antaa mulle nii paljon. [H4]

Omaan kokemukseen toimeentulosta liitettiin myös se, minkä vuoksi opiskelijan käytävissä olevat tulot olivat pienet. Rahaa olisi saatu säästöön, mutta opiskelijat halusivat tehdä itselleen mielekkäitä asioita opintojen aikana, vaikka se tarkoittikin suurempia kuluja ja pienentyneitä säästöjä. Esimerkiksi harrastukset, kuten liikunta ja matkustelu, kulluttivat opiskelijan varallisuutta, mutta niistä koettiin saavan energiaa opintojen suorittamiseen.

Pienituloisuus oli myös helpompi kestää, koska opiskelijoilla oli vakaa aikomus valmistua tutkintokohtaisessa määräajassa. Korkeakoulututkinnolla on parempi mahdollisuus saada hyväpalkkainen työ, ja opiskelijat halusivat aktiivisesti pyrkiä työelämässä kohti omia tavoitteitaan.

Jouduin luopuu siks kesäks kesälomasta, mähän oisin saanu sielt kaupast täyden neljän viikon palkallisen kesäloman. Mut hain sit oman alan töihin siks kesäks eikä mulla ollu lomaa ollenkaan, mut se oli ainoo oikee ratkasu siinä vaiheessa, enhän mä muuten ois ikinä saanu noin hyvää harkkapaikkaa mihin pääsin sit seuraavana vuonna. [H5]

Opiskelija oli siis päättänyt luopua mahdollisuudesta viettää kesälomaa, vaikka hän olisi kokenut sen tarpeelliseksi. Hän oli tyytyväinen ratkaisuunsa, koska sain haluamansa työharjoittelupaikan, josta sai myöhemmin myös vakituisen työsopimuksen. Opiskelijat siis tekivät uhrauksia, jotta he valmistuisivat nopeammin ja pääsisivät työskentelemään itse valitsemalleen urapolulle.

Haastateltavien opinnot eivät olleet viivästyneet toimeentuloon liittyvien ongelmien vuoksi. Opiskelijat olivat kokeneet ajoittaista väsymystä päällekkäisen työn ja opiskelun vuoksi, mutta opinnot olivat siitä huolimatta edenneet aikataulun mukaisesti.

Tulihan noit opintopisteit sillee helposti jos vertaa vaik yliopistoo, ku mul oli kuitenkin palkallinen se työharjoittelu, ni olin vähän niin ku palkkatöissä ja sit sain viel lisäksi opintopisteitä. [H2]

Ammattikorkeakoulun tutkintorakenne näyttäisi siis opiskelijoiden näkökulmasta tukevan valmistumista tavoiteajassa.

5 YHTEENVETO

Suomen taloudella menee huonosti. Sen tietävät kaikki, jotka ovat edes vilkaisseet uutisia. Tästä syystä korkeakouluopiskelijoiden opintotukijärjestelmä on murroksessa, jossa opintotukijärjestelmää muutetaan entistä lainapainotteisempaan suuntaan. Päätökset opintotukileikkausten taustalla, eli säästötalkoissa, voidaan jakaa kahteen osa-alueeseen. Ensinnäkin opintotukijärjestelmästä halutaan säästää, jonka vuoksi opintorahan määrää pienennetään. Toisekseen opiskelijat halutaan saada nykyistä valmistumistahtia nopeammin täysipäiväisesti työelämään, minkä vuoksi myös opintotuen nostokuukausien kokonaismäärää on vähennetty.

Mahdollisuus maksuttoman korkeakoulututkinnon suorittamiseen on globaalisti ainutlaatuinen mahdollisuus. Lisäksi korkeakouluopiskelijoita tuetaan taloudellisesti monella tavalla. Opiskelijoilla on mahdollisuus nostaa opintotukea, ja mikäli se ei ole tarpeeksi, opiskelijat voivat hakea myös toimeentulotukea. Opiskelun tukemisen tavoitteena on ollut kaventaa luokkaeroja, jolloin kaikilla halukkailla on mahdollisuus hakeutua kykyjään ja kiinnostustaan vastaavaan koulutukseen sosioekonomisesta taustasta riippumatta.

Opintojen aikaisen työssäkäynnin on nähty ajankäytöllisistä syistä vievän liikaa aikaa täysipäiväiseltä opiskelulta. Myös sen vuoksi opiskelijoille tarjotaan jatkossa mahdollisuutta nostaa enemmän opintolainaa, jotta heidän ei tarvitsisi käydä töissä toimeentulonsa turvaamiseksi. Koska opintolaina valaa jatkossa entistä suuremman osan opiskelijoiden perustoimeentulosta, joten on tärkeää ymmärtää, miten opiskelijat suhtautuvat lainaan ja ovatko he edes halukkaita tai valmiita mahdollistamaan täysipäiväisen opiskelun opintolainan turvin.

Tämän opinnäytetyön tavoitteena oli siis selvittää, millä perusteella opiskelijat olivat tehneet valintoja eri tulonlähteiden välillä opintojensa aikana. Painopisteenä olivat valinnat opintolainan nostamisen ja työssäkäynnin taustalla, minkä lisäksi yhtenä teemoista oli kokemus toimeentulosta ja sen vaikutus opintojen riittävään etenemiseen.

Teoriaosassa esiteltiin lyhyesti Suomen koulutusjärjestelmä, jonka jälkeen pureuduttiin korkeakouluopiskelijoiden opintotukijärjestelmään. Opintotukijärjestelmästä esiteltiin opintoraha, asumislisä ja opintolainan valtioneuvoston takaus. Opintolainaa käsiteltiin myös luottolaitosten lainatuotteena, koska opintolaina ei varsinaisesti kuulu opintotukeen, vaan

opintotukeen kuuluu ainoastaan opintolainatakaus. Lisäksi käsiteltiin opintotukeen liittyviä uudistuksia, jotka astuvat voimaan 1.8.2017. Opiskelijoiden toimeentulon kannalta myös ansiotulot ovat tärkeä tulonlähde, joten ansiotulot ja muut tulonlähteet on käsitelty teoriaosuudessa. Teoriaosa antoi hyvän katsauksen tutkimustulosten tulkitsemiseksi.

Teoriaosuus antaa hyvät perustiedot mahdollisuudesta korkeakouluopiskelijoiden opintotukijärjestelmästä. Sitä voivat hyödyntää opintojensa juuri aloittaneet korkeakouluopiskelijat sekä vasta korkeakoulututkintoon hakeutumista harkitsevat henkilöt, joilla ei ole tietoa opiskelijan etuuksista.

Opinnäytetyön empiirinen toteutettiin kvalitatiivisena tutkimuksena. Kuuden opiskelijan kanssa käytiin teemahaastattelu, jossa opiskelijat pääsivät vapaasti kertomaan kokemuksistaan toimeentuloon liittyen. Haastattelunauha litteroitiin ja litteroitu aineisto teemoiteltiin. Teemoittelun perusteella esiteltiin tutkimustuloksia kappaleessa neljä, jossa niistä tehtiin myös johtopäätöksiä. Haastattelu sujui odotusten mukaisesti, mutta aineisto ei saavuttanut kylläntymistä. Tulosten tukena käytettiin tästä syystä myös Opetuksen ja koulutuksen tutkimussäätiön aiemmin teettämiä opiskelijabarometreja, joissa opiskelijoiden toimeentuloa ja kokemuksia pienituloisuudesta on tutkittu aiemmin vuosina 2012 ja 2013.

Empiirisen osuuden tutkimustuloksia voivat hyödyntää esimerkiksi pankit pohtiessaan, miten opintolainaa kannattaisi markkinoida korkeakouluopiskelijoille. Hyviä aiheita markkinoinnissa voisivat tutkimustulosten perusteella olla vaihto-opiskeluajan rahoittaminen ja matkustelun mahdollistaminen, isompien hankintojen tekeminen sekä asuntosäästö-palkkiotilin kerryttäminen opintolainalla. Myös opiskelijat voivat peilata omaa suhtatumistaan työssäkäyntiin ja lainarahalla elämiseen lukemalla empiirisestä osasta muiden kokemuksia.

Opinnäytetyön kirjoittaminen on ollut antoisa kokemus, ja olen oppinut paljon uutta tutkimusmenetelmistä ja tiedon keruusta. Haastattelutulosten purkaminen ja syy-seuraussuhteiden pohtiminen olivat minulle mielekkäin osuus tekoprosessissa. Myös teoriaosuuden kirjoittaminen sujui varsin mallikkaasti. Haastavinta oli saada työ etenemään loogisessa järjestyksessä, jotta myös lukijat, joille aihe ei ole tuttu, pystyisivät seuraamaan työtä vaivatta ja saisivat siitä mahdollisimman ison hyödyn. Onnistuin erityisen hyvin tunnistamaan litteroidusta haastatteluaineistosta opintolainaan ja työssäkäyntiin liitettyjä ar-

vostuksia, joita olen käsitellyt luvussa 4. Opiskelijat itsenäisinä toimeentulonsa turvaajina. Oli hienoa huomata, että haastateltavat suhtautuivat oman taloutensa hoitamiseen tarvittavalla vakavuudella ja vastuullisuudella.

Jatkotutkimuksena olisi mielenkiintoista selvittää, millaisia eroja koulutussektoreiden välillä on opintolainan ja töihin liitettyjen arvojen suhteen. Yliopistoissa vertailukohteena voisivat olla eri tiedekuntien välillä olevat eroavaisuudet ja ammattikorkeakouluissa eri koulutusohjelmien väliset erot. Suhtautumiseen vaikuttanee esimerkiksi opiskellun alan työllisyysnäkymät ja yleinen palkkataso. Myös alueellisia eroja voisi näiden teemojen puitteissa selvittää, esimerkiksi pääkaupunkiseudulla työssäkäynti on muuhun Suomeen verrattuna yleisempää, joten heidän käsityksensä opintojen aikaisesti työskentelystä saattavat poiketa muissa maakunnissa opiskelevien näkemyksistä.

Yhteenvedon voidaan todeta, että korkeakouluopiskelijoiden toimeentuloon liittyvissä päätöksissä on paljon muuttujia. Opiskelijat eivät ole ainoastaan opiskelijoita, vaan elävät myös opintojen aikana elämäänsä suurten muutosten keskellä. Samalla kun he pyrkivät kokoamaan eri toimeentulonlähteistä itselleen parhaiten sopivat vaihtoehdot, pitäisi muistaa elää myös nuoruuttaan ja nauttia opiskeluajasta. Sanotaan, että nuorisossa on tulevaisuus. Tästä näkökulmasta on todettava, että koulutusta olisi syytä tukea myös jatkossa. Ammattitaitoinen väestö on Suomelle tärkeä voimavara uusien tuotteiden ja palveluiden kehittämisessä, mikä on taannut Suomen kehittymisen hyvinvointivaltioksi.

LÄHTEET

Alasuutari, P. 2011. Laadullinen tutkimus 2.0. 4. uudistettu painos. Tampere: Vastapaino.

Hirsjärvi, S.; Remes, P. & Sajavaara, P. 2003. Tutki ja kirjoita. 10. osin uudistettu painos. Helsinki: Tammi.

Jämsén, A. & Nummela T. 2014. Opintolainalla onneen ja sivistykseen. Tampere: Tampere University Press.

Kananen, J. 2015. Kehittämistutkimuksen kirjoittamisen käytännön opas. Miten kirjoitan kehittämistutkimuksen vaihe vaiheelta. Jyväskylä: Jyväskylän ammattikorkeakoulun julkaisuja -sarja. (JAMK? Jyväskylän ammattikorkeakoulu?) (tätä lähdeä ei ole käytetty missään)

KELA 2016. Opintotuki. Viitattu 9.1.2017. <http://www.kela.fi/opintotuki>

Kansaneläkelaitos 2017. Opiskelijat. Viitattu 10.1. 2017. Kela > Opiskelijat (www.kela.fi/opiskelijat)

Lavikainen, E. 2012. Aalokosta nousujohteiseksi? Korkeakouluopiskelijoiden kokemuksia toimeentulosta, tulonmuodostuksesta ja pienituloisuudesta osana elämäntilannetta. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.

Makkonen, A. 2012. Vastuullinen luotonanto. Jyväskylä: Bookwell Oy. (vai Finanssi- ja vakuutus kustannus Oy?)

Mikkonen, J.; Lavikainen, E. & Saari, J. 2013. Monituloiset. Korkeakouluopiskelijoiden tulonlähteet ja kokemus toimeentulosta erilaisissa elämäntilanteissa. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.

OPM 2016. Koulutusjärjestelmä. Viitattu 9.1.2017 <http://www.minedu.fi/OPM/Koulutus/koulutusjaerjestelmae/?lang=fi>

Ruusuvuori, J. & Tiittula, L. 2005. Haastattelu. Tutkimus, tilanteet ja vuorovaikutus. Tampere: Vastapaino.

Suomen Ylioppilaskuntien Liitto. Mitä opintoleikkaukset ja yleiseen asumistukeen siirtyminen tarkoittavat. <https://syl.fi/blogi/mita-opintotukileikkaukset-yleiseen-asumistukeen-siirtyminen-tarkoitavat/> Viitattu 7.3.2017.

Tuomi, J. & Sarajärvi, A. 2009. Laadullinen tutkimus ja sisällönanalyysi. Helsinki: Tammi.

Uusitalo, R. 2016. Miksi opintolaina ei kelpaa? Ekonomilehti 2/2016.

<http://www.ekonomilehti.fi/miksi-opintolaina-ei-kelpaa/> Viitattu 9.1.2017

Villa, T. 2014. Opiskelijabarometri 2014. Katsaus korkeakouluopiskelijoiden opintoihin, arkeen ja hyvinvointiin. Helsinki: Opiskelun ja koulutuksen tutkimussäätiö Otus.

Yle Uutiset. Opiskelijoiden tukiin 4 muutosta elokuussa – lainaa saa lisää. http://yle.fi/ylex/uutiset/hallitus_ei_suostunut_perumaan_leikkauksia_opiskelijoilta__opintoraha_pienenee_elokuussa_2017/3-8790727. Viitattu 18.1.2017

Haastatteluteemat

Haastatteluiden teemat

1. Opintolainan merkitys
2. Opintojen aikainen työssäkäynti
3. Kokemus toimeentulosta ja sen vaikutus opintojen suorittamiseen